

Hur Arts and Crafts-trädgårdar skiljer sig från viktorianska trädgårdar

En fallstudie av Waddesdon och Hidcote garden

Anna Mooe

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Uppsala 2026

Hur Arts and Crafts-trädgårdar skiljer sig från viktorianska trädgårdar. En fallstudie av Waddesdon och Hidcote garden

How Arts and Crafts gardens differ from Victorian gardens. A case study of Waddesdon and Hidcote gardens

Anna Mooe

Handledare: Tomas Eriksson, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Viveka Hoff, SLU, institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod: EX0861
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2026
Omslagsbild: Vy från fontänen mot fuchsiaträdgården på Hidcote garden (National Trust, u.å.)
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Arts and Crafts, trädgård, rumslighet, trädgårdsrum, gestaltning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landskapsarkitektur

Sammanfattning

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet förändrades gestaltningen av trädgårdar i England, i samband med Arts and Crafts-rörelsen. Nya ideal växte fram som förordade lokal förankring, naturliga material och en mer uppdelad rumslighet där formella strukturer och naturliga planteringar kombinerades. Denna studie undersöker hur de förändrade idealen uttrycktes i praktiken genom att jämföra Waddesdon, en senviktorsansk trädgård, med Hidcote, en Arts and Crafts-trädgård.

Metoden består av en litteraturoversikt och en fallstudie där trädgårdarna jämförts utifrån bilder, planer och kartor. Som analytiskt ramverk används Nick Robinsons begrepp för rumslig komposition: omslutning, dynamik, fokus, övergångar, hierarki samt olika typer av organisation. Analys av tidstypiska element, rumslig organisation, skala och växtmaterial bidrar till en jämförelse av trädgårdarnas uppbyggnad och gestaltning.

Resultaten visar att Waddesdon har en öppen, storskalig och formell karaktär som eftersträvas i de viktorsanska trädgårdarna. Hidcote däremot har mindre slutna rum i olika organisationer som upplevs genom rörelse. Växtmaterialet i Waddesdon är mer dekorativt och stramt medan Hidcote har högre häckar och mer varierade planteringar. Gemensamt för trädgårdarna är att de har rum i sekvens och exotiska växter insamlade från andra delar av världen

En representativ och energikrävande design har i stort utvecklats mot en mer småskalig och långsiktigt hållbar gestaltning.

Nyckelord: Arts and Crafts, trädgård, rumslighet, trädgårdsrum, gestaltning.

Abstract

During the late nineteenth and early twentieth centuries, garden design changed in England, with connection to the Arts and Crafts movement. New ideals emerged that promoted local anchoring, natural materials and a more divided spatiality where formal structures and natural plantings were combined. This study examines how the changing ideals were expressed in practice by comparing Waddesdon, a late Victorian garden, with Hidcote, an Arts and Crafts garden.

The method consists of a literature review and a case study where the gardens are compared based on images, plans and map studies. Nick Robinson's concepts of spatial composition are used as an analytical framework: enclosure, dynamics, focus, transitions, hierarchy and different types of organization of space. Analysis of period elements, spatial organization, scale and plant material contributes to a comparison of the structure and design of the gardens.

The results show that Waddesdon has an open, large-scale and formal character that is pursued in Victorian gardens. Hidcote, on the other hand, has smaller enclosed spaces in different organizations that are experienced through movement. The plant material in Waddesdon is more decorative and austere, while Hidcote demonstrates taller hedges and more varied plantings. What the gardens have in common is that they have rooms in sequence and exotic plants collected from other parts of the world. A representative and energy-intensive design thus largely evolved to become more small-scale and long-term sustainable.

Keywords: Arts and crafts, garden, spatiality, garden room, garden design.

Användning av AI i uppsatsen

Inga AI-baserade verktyg har använts i framtagandet av denna uppsats.

Förord

Denna uppsats är ett kandidatarbete inom ämnet landskapsarkitektur vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Ultuna. Det är ett självständigt arbete som omfattar 15 högskolepoäng och har skrivits av en student på landskapsarkitektprogrammet under den tredje årskursen.

Till min handledare Tomas Eriksson samt min examinator Viveka Hoff på Institutionen för stad och land vill jag rikta ett stort tack för all hjälp och feedback under processen.

Innehållsförteckning

Förord	5
Tabellförteckning	7
Figurförteckning	8
1. Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställning.....	10
1.2 Avgränsning	10
2. Metod och material	11
2.1 Litteraturöversikt	11
2.2 Fallstudie av två trädgårdar	11
3. Historisk bakgrund	13
3.1 Industrialismen.....	13
3.2 Den viktorianska trädgården.....	13
3.3 Arts and Crafts-trädgårdar	15
4. Analytiskt ramverk	18
4.1 Begrepp för rumslig gestaltning	18
4.2 Termer för formell och naturlig trädgård	21
4.3 Växtmaterial	21
5. Fallstudie: Waddesdon garden	22
5.1 Rumslig gestaltning.....	23
5.2 Växtmaterial	24
6. Fallstudie: Hidcote garden	25
6.1 Rumslig gestaltning.....	26
6.2 Växtmaterial	27
7. Jämförelse av Waddesdon och Hidcote	29
7.1 Rumslig gestaltning.....	32
7.2 Skala	37
7.3 Växtmaterial	38
8. Drivkraft till förändring	42
9. Diskussion	43
10. Slutsats	46
11. Litteraturförteckning	47
Publicering och arkivering	48

Tabellförteckning

Tabell 1. Visar en jämförelse vilka trädgårdselement som återfinns på Waddesdon respektive Hidcote (Rothchild foundation, 2026; National Trust, u.å.; Rutherford, 2013).....	29
--	----

Figurförteckning

Figur 1. Geometriska tapetgrupper i gult och blått framför voljären på Waddesdon (Rothchild foundation, 2026).....	14
Figur 2. Hidcote Manor i samklang med trädgården av vilda perenner. (National Trust, u.å.).....	17
Figur 3. Vy från herrgården över terrasserna och parterren på Waddesdon garden (Rothchild foundation, 2026).....	22
Figur 4. Plan över Waddesdon Manor och trädgård där parterren syns sydost om herrgården (1) (Rothchild foundation, 2026).....	23
Figur 5. Plan över Hidcote garden där Long walk syns som en axel med rät vinkel mot teatergräsmattan, centralt belägen i trädgården (National Trust, u.å.)	26
Figur 6. Foto på de röda rabatterna med varierade perennplanteringar inramade av höga häckar som skapar ett avlångt rum. Lusthus och klippta avenbokar i bakgrunden (National Trust, u.å.)	28
Figur 7. Översikt av Hidcote där centralaxeln kan ses löpa genom cirkeln och de röda rabatterna (t.h. i bild). Parterren som leder vidare till poolen syns till vänster om cirkeln, allt omgärdat av höga häckar som ger trädgården en hög grad av slutenhet (National Trust, u.å.)	33
Figur 8. Den vita trädgården med klippta topiarier i form av fåglar framhävs av vita spretiga perenner (National Trust, u.å.).....	34
Figur 9. Praktfull blomning i parterren på Waddesdon (Rothchild foundation, 2026). ..	35
Figur 10. Vy över Waddesdon Manor och parterren på baksidan av herrgården, i en lätt slutning. Bilden visar hur terrasserna är uppbyggda i flera nivåer med trappor emellan, vilket skapar sekvenser av rum (Rothchild foundation, 2026).....	36
Figur 11. Genom portalen som gränsar till cirkeln på Hidcote syns den enkla parterren med blommor i en färg. De smala övergångarna mellan rummen skapar däremot stor uppmärksamhet och dramatik, enligt Robinson (2011). (National Trust, u.å.)	37
Figur 12. Vy från cirkeln på Hidcote, genom den gamla trädgården med dahlior, rosor och stjärnflocka samt cederträdet som ett blickfång ovanför trapporna. Trädet är medvetet placerat på sidan av gången (National Trust, u.å.)	39
Figur 13. Blombädd på Waddesdon i ett tydligt symmetriskt mönster. I slänten nedanför syns molnformade buxbomskuddar (Rothchild foundation, 2026).....	40

1. Inledning

I slutet av 1800-talet ändrades synen på trädgårdsdesign i England. Den tidigare formella och storslagna viktorianska stilen övergick till en mer naturnära och hantverksmässig stil som kom att kallas Arts and Crafts.

Arts and Crafts-rörelsen har haft en övergripande inverkan på trädgårdsdesign i England, föregångslandet för prunkande trädgårdar. Eller som Rudyard Kipling uttryckte det, "our England is a garden." (Helmreich, 2002). När rörelsen erövrade, inte bara konsten utan även trädgårdar, så innebar det ett tydligt skifte från en mer stram och dekorativ viktoriansk stil till en mer naturlig och platsförankrad design (Rutherford, 2013). Skiftet i design av trädgårdar följde ett större skifte i ideal och en stilkamp mellan formalister och naturalister (Helmreich, 2002). Det var under en tid av stora tekniska framgångar samtidigt som första världskriget närmade sig. Influenserna från konstvärlden och att den kvinnliga trädgårdsmästaren för första gången får ett erkännande bidrar till att denna epok är särskilt intressant (Hitchmough, 1997).

Industrialismens utveckling på 1800-talet och den viktorianska eran 1837–1901 under drottning Victoria ledde till förändringar på många plan i samhället. Växande städer, massproduktion av material till lägre kostnad, införandet av växthus för att driva upp exotiska plantor samt offentliga parker som gav rekreation åt medelklassen. Arts and Crafts-rörelsen var en motreaktion på den standardisering, kontroll och ytlighet som industrialiseringen burit med sig (Hitchmough, 1997).

Arts and Crafts-trädgårdar medförde även förändrade principer för trädgårdsrummets gestaltning (Robinson, 1883). En analys av dessa förändringar kan identifiera rumsliga element i trädgården. Olika känslor och upplevelser kan framkallas beroende på hur dessa element formas. Exempel på rumsliga element är träd, häckar eller buskar men också murar och andra byggda konstruktioner. Rum kan ha olika storlekar, form och organisation (Robinson, 2011).

En trädgård med många detaljer i Viktoriansk stil är Waddesdon garden som uppfördes av familjen Rothschild i slutet av 1800-talet (National Trust, 2026).

Trädgårdar från Arts and Crafts-arkitekter skiljde sig från de viktorianska genom att de var mer naturliga. En världsberömd sådan trädgård är Hidcote Manor som designades av Lawrence Johnston under början av 1900-talet (National Trust, 2026).

Analysen ger, med relevans för landskapsarkitekter, en överblick över två stilar med utgångspunkt i olika ideal. Den ena är mer formell, den andra mer naturalistisk. Stilarna växte fram under en tid av omvälvande förändringar i Europa. Studien bidrar till inspiration och kunskap för gestaltande landskapsarkitekter.

1.1 Syfte och frågeställning

Genom Arts and Crafts-rörelsen skapades nya ideal, såsom lokal förankring, naturliga material och en uppdelning i ordnade rum där formklippt geometri mötte naturliga planteringar, vilket ledde till en förändring i trädgårdsstil (Hitchmough, 1997).

Denna studie syftar till att ge både ett internationellt och ett historiskt perspektiv på trädgårdsdesign, med en jämförelse av två trädgårdar i England, den ena viktoriansk och den andra i Arts and Crafts-stil, vilket innebär en analys av dåtidens estetik och influenser.

Denna studie ämnar jämföra de viktorianska gestaltningsprinciperna med de som styrde Arts and Crafts-trädgårdar.

Frågan som ställs är: Hur skiljer sig Waddesdon och Hidcote garden gällande rumslig organisation och växtmaterial och vad bidrog till skiftet från viktoriansk trädgårdsstil till Arts and Crafts-trädgårdar?

1.2 Avgränsning

Endast engelska trädgårdar diskuteras eftersom dessa var mest påverkade av Arts and Crafts-rörelsen. De utvalda trädgårdarna ligger strax nordväst om London. Perioden som studeras är ca 1870–1925 (National Trust, u.å.).

Avgränsning har gjorts till de två trädgårdar som valts ut för fallstudien, andra trädgårdar har dock beaktats och valts bort eftersom de inte ansågs lika typiska eller passande att analysera, inom den viktorianska eller Arts and Crafts-mässiga stilen. Både Hidcote och Waddesdon förvaltas av National Trust, vilket innebär att det finns mycket material om trädgårdarna. Kartor, bilder och trädgårdarnas historia finns berättat på National Trust hemsida (National Trust, u.å.).

Dessa trädgårdar har dock inte besökts på plats och en del av upplevelsen förloras genom att bara se trädgårdarna via text, bild och film. Volymerna i träd, buskar och häckar, känslan i övergångar mellan trädgårdsrummen samt texturer, färgkompositioner, dofter och ljus, kan bara upplevas på plats.

2. Metod och material

Trädgårdar före och under Arts and Crafts-rörelsen jämförs ur rumslig synvinkel både genom litteraturöversikt samt genom bildstudier av trädgårdar.

2.1 Litteraturöversikt

Genom en översikt av litteratur om och till viss del av tongivande trädgårdsarkitekter och samhällsdebattörer kring förra sekelskiftet undersöks hur förändrade gestaltungsprinciper inom trädgårdsdesign sammanfaller med förändrade samhällsideal.

Ideologierna undersöks genom att analysera texter som skrivits om arkitekter inom respektive designstil. En del av litteraturen är skriven av arkitekterna själva. William Morris drev utvecklingen av Arts and Crafts-rörelsen (Morris, 1999). Viktiga författare och trädgårdsmästare inom rörelsen är Gertrude Jekyll och William Robinson. De författade egna böcker och påverkade samtiden både ideologisk och genom sin design av trädgårdar (Rutherford, 2013).

Joseph Paxton är med sina initiativ till att skapa växthus och samla växter från olika platser, en företrädare för de sena viktorianska trädgårdarna (Rutherford, 2013). Han var också en trädgårdsmästare och författare (Colquhoun, 2004).

Principer för gestaltning av trädgårdar före och under Arts- and Crafts perioden jämförs utifrån den tidens ideal. En fallstudie av två engelska trädgårdar undersöker detta mer i detalj.

2.2 Fallstudie av två trädgårdar

Rumslig struktur och växtmaterial hos den formella senviktorianska trädgården Waddesdon jämförs med Hidcote garden, en typisk Arts and Crafts-trädgård. Båda trädgårdarna förvaltas av National Trust, vilket innebär att de är öppna för allmänheten och tillhandahåller nödvändigt material för studien.

Waddesdon Manor skapades av familjen Rothschild från 1874 och väljs ut till fallstudien eftersom trädgårdarna innehåller många viktorianska detaljer, såsom parterrer, terrasser och vattendamm (National Trust, 2026)

Hidcote Manor är en välbevarad trädgård som skapades från 1907 av den amerikanske majoren Lawrence Johnston. Han inspirerades av tidiga Arts and Crafts-författare och skapade en trädgård uppdelad i mindre rum med perennplanteringar i olika teman (Hidcote: a garden for all seasons, 2011). Tack

vare tydliga trädgårdselement från Arts and Crafts-traditionen och god tillgång till information så passar Hidcote för fallstudien.

Trädgårdarna analyseras med metoder utvecklade av arkitekt Nick Robinson (2011). I *The planting design handbook*, beskriver Nick Robinson ett koncept för rumslig komposition i fyra punkter; gränser, fokuspunkt, riktning och domän. Utifrån tolkningen av dessa parametrar anser Robinson (2011) att de viktigaste elementen för rumslig komposition är omslutning, dynamik och fokus. För vidare analys av rumslighet använder Robinson (2011) begreppen rumslig organisation, hierarki, och övergångar. Dessa begrepp samt andra idéer i boken bistår som teori för analysmetoden som används vid fallstudien av rumslighet (Robinson, 2011).

Trädgårdshistoriska stilelement som återfinns i respektive trädgård jämförs också som en viktig del i analysen. Detta sker i en tabell för ökad transparens och tydlighet.

Kapitel 3 nämner viktiga historiska stilelement som fanns i viktorianska respektive Arts and Crafts-trädgårdar. I fallstudierna, kapitel 5-6, presenteras stilelement som återfinns på Waddesdon och Hidcote samt hur de är kopplade till en formell eller naturlig stil. Jämförelsen i kapitel 7 redogör för skillnader och likheter i rumslig utformning mellan de två trädgårdarna, vilka trädgårdshistoriska stilelement samt växtmaterial som används och hur de kopplar till formell eller naturlig stil samt koppling till Robinsons begrepp.

Planer, kartor och foton används för att analysera gestaltningens element och de fysiska rummen i de två trädgårdarna. Parametrar för jämförelsen är bland annat hur rum, gångar, vyer och gränser är organiserade. Rumsliga element såsom träd, buskar och häckar analyseras utifrån höjd, form och placering. Rummens form, mått och relation till varandra undersöks. En diskussion förs kring likheter och skillnader mellan trädgårdarna.

Valet att utföra en fallstudie hade sin grund i att jag ville bidra med ett helt nytt material samt dra egna slutsatser om rumslig gestaltning i de utvalda trädgårdarna.

Referenser är framför allt engelska författare, från 1800-talet fram till idag. National Trust har använts för information om de utvalda trädgårdarna i fallstudien. Denna litteratur har valts ut eftersom de utgör betydande verk om personer som designat Arts and Crafts-trädgårdar eller viktorianska trädgårdar.

3. Historisk bakgrund

Kapitlet börjar med en beskrivning av bakgrunden till hur industrialismen påverkade hur den viktorianska eran övergick till Arts and Craft (avsnitt 3.1). Avsnitt 3.2 och 3.3 behandlar drivkraften bakom och de viktigaste stilelementen för viktorianska respektive Arts and Crafts-trädgårdar. De viktigaste kännetecknen för varje stilepok sammanfattas i slutet av avsnitt 3.2 och 3.3.

3.1 Industrialismen

Enligt Beaudoin (2003) tog industrialismen fart i Storbritannien under senare delen av 1700-talet. Nya maskiner gjorde att jordbruket blev effektivare och kunde försörja fler personer, vilket ledde till en befolkningsökning. Färre bönder behövdes för att bruka jorden och många sökte sig därför till städerna för att arbeta på fabriker. Nya uppfinningar såsom ångmaskinen ändrade förutsättningar för produktionen medan investering i utbyggd järnväg gav ett helt nytt transportsystem (Beaudoin, 2003).

Industrialiseringen bidrog till framställningen av mer standardiserade och homogena produkter till en lägre kostnad (Helmreich, 2002). Storbritanniens kolonier användes för att importera råvaror, såsom bomull, metaller, gummi, te och socker, vilket kunde förädlas till produkter i fabriker (Beaudoin, 2003).

Trots många framsteg ökade de ekonomiska klyftorna och den socialistiska ideologin uppkom i samband med arbetarrörelsernas kamp i slutet av 1800-talet (Beaudoin, 2003).

3.2 Den viktorianska trädgården

De viktorianska trädgårdarna växte fram under drottning Victorias regeringstid 1837-1901 (The gardens trust, 2026). En strävan att visa upp sina rikedomar genom investeringar i hus och trädgård var en av drivkrafterna bakom viktorianska trädgårdar. Designen skulle därför inte vara tråkig eller alldaglig utan storslagen och dekorativ (Hitchmough, 1997).

Inspirationen kom från Tudor och renässansen samt olika delar av Europa och orienten (Hitchmough, 1997). Enligt Dunér (2004) var renässanssträdgårdar ett försök att återuppliva antika ideal. Lust och njutning var viktigare än grönsaksodling eller blomsterängar. Vattenkonster och topiarier skapade förundran medan de tuktade parterrerna med geometriska mönster gav intrycket att naturen var underkastad människan och endast till för ögonen (Dunér, 2004).

Tack vare imperialismen och en ökad världshandel kunde exotiska växter samlas in från fjärran länder. Växtjägare reste på expeditioner till världens alla hörn för att upptäcka sällsynta och annorlunda växter på tidigare utforskade platser såsom uppe i bergen, i träskmarker eller öknen. Dessa kunde överleva i det engelska klimatet tack vare utvecklingen av växthus. Tekniska innovationer och tillgång till stål/gjutjärn gjorde det möjligt att bygga växthusen (Hitchmough, 1997).

Trädgårdarna speglade sin tid genom att utöva denna imperialism med planteringar av exotiska växter och imponerande vattenkonster (Rothchild foundation, 2026).

Efter de fria, rustika engelska landskapsparkerna på 1700-talet blev det under den viktoriańska eran åter populärt med mer tydligt designade trädgårdar där tapetgrupper fick ta plats, se Figur 1. Stora mängder färgrika och ibland exotiska växter planterades i enkla mönster. 1875 presenterades en tapetgrupp av blommor i fjärilsform vid Kristallpalatset i London. Denna gav inspiration till mer avancerade mönster där bara fantasin satte gränserna (Dunér, 2004). Ömtåliga växter kunde frodas genom att odlas i växthusen (Hitchmough, 1997).

Figur 1. Geometriska tapetgrupper i gult och blått framför voljären på Waddesdon (Rothchild foundation, 2026).

Enligt National Trust (2026) byggdes arboretum med olika sorters träd, ofta av olika härkomst, för att studera och visa upp. En del av trädgården kunde bestå av

klippor och stenar med växter som samlats in från resor till bergsområden (National trust (2026)).

Joseph Paxton blev känd för att bygga det stora Kristallpalatset, Crystal Palace, av järn och glas som höll den stora världsutställningen i Hyde Park, London, 1851. Utan någon formell utbildning fick han börja sin framgångsrika bana som huvudträdgårdsmästare på Chatsworth House hos den sjätte hertigen av Devonshire. De utvecklade en nära relation och Paxton fick möjlighet att utforska och experimentera i trädgården. Å la den viktorianska eran byggde han praktfulla fontäner och samlade exotiska växter från världens alla hörn för att dekorera trädgården i Chatsworth (Colquhoun, 2004). En del av dessa beskriver han detaljrikt i Paxton's flower garden (Paxton, 1883).

Paxton ingenjörskunskaper användes bland annat för att skapa en rekordhög fontän och ett enormt konservatorium för exotiska växter som värmdes upp av kol. Andra bedrifter var en klippträdgård, ett pinetum med barrträd samt en odling av bananplantor som hertigen sedan spred över världen (National Trust, 2026). Paxton var därmed verksam som författare, arkitekt och trädgårdsmästare. För sin innovativa design och konstruktion av Kristallpalatset adlades han 1851 av drottning Victoria (Colquhoun, 2004).

Sammanfattningsvis ger den historiska översikten bilden av att viktorianska trädgårdar var storslagna med en estetik som skulle blidka betraktaren. Blommor i låga planteringar kunde skapa ett färgrikt mönster i tapetgrupper eller vara insamlade från andra platser i världen. Exotiska och importerade träd visades upp i ett arboretum. Klippor och stenar staplades till klippträdgårdar där alpina växter kunde trivas. Häckar var ofta lågt klippta och formade till parterrer. Dessa var formade i geometriska mönster med en tydlig symmetri. Fontäner och andra vattenkonster skulle vara spektakulära eftersom innovation inom teknik gav prestige. För att kunna visa upp trädgården var den ofta överblickbar från någon plats.

3.3 Arts and Crafts-trädgårdar

Arts and Crafts-rörelsen började ta form på 1880-talet, blomstrade på 1890-talet och nådde sin kulmen runt sekelskiftet. Första världskriget avslutade epoken. (Hitchmough, 1997).

William Morris (1834–1896) blev, under inflytande av vännen och professor John Ruskin, en viktig förespråkare för Art and Crafts-rörelsen. Han skapade sin egen stil som designer och engagerade sig som socialist i politiken, trots att kom ifrån en välbärgad familj. Morris ansåg att konst och socialism var sammanlänkade. Arkitektur, måleri, poesi, föreläsningar och hantverk var några av hans metoder

att nå ut med åsikter och konstuttryck. Morris lät bygga Red House i Kent, varpå den första Arts and Crafts-trädgården tog form (Morris, 1999).

William Robinson förordar härdiga perenner i naturliga planteringar i sin bok *The wild garden* från 1883. Han menar att ömtåliga, subtropiska blommor med kort och intensiv växtperiod i viktoriaiska trädgårdar tillåts konkurrera ut de gamla engelska favoriterna. Stora mängder ömtåliga växter placeras ute i solen på sommaren för att skapa stora blombäddar i en specifik färg eller mönster. Systemet ger visserligen en färggrann fröjd för ögat men syftet att maximera attraktiviteten hos dessa rabatter bidrar till många nya problem (Robinson, 1883).

Den årliga blomningen kräver nya plantor varje år som drivs upp i växthus, vilket förbrukar energi och arbetskraft. Blommor som växer snabbt suger upp mycket näring ur jorden. Denna näring går sedan förlorad när växterna klipps ner vid första frosten. Förkärleken för dessa delvis importerade exotiska växter leder även till en gradvis utrotning av de gamla blommorna. Robinson skriver att:

"Some are looking back with regret to the old mixed-border gardens; others are endeavouring to soften the harshness of the bedding system by the introduction of fine-leaved plants, but all are agreed that a great mistake has been made in destroying all our old flowers..". (Robinson, 1883-2)

I texten uttrycker Robinson att "alla är överens" och att "alla våra gamla blommor har förstörts" (Robinson, 1883).

Diskussionen mellan formalister och naturalister mynnade ut i en kompromiss där Gertrud Jekyll och Edwin Lutyens samarbetade för att ta tillvara de delar av varje stil som var mest inspirerande för dem (Helmreich, 2002). Lutyens skapade strukturen i trädgårdarna de designade tillsammans, utifrån arkitekturen på huset. Jekyll adderade i sin tur perenner i genomtänkta färger och andra växter som mjukade upp de formella ramarna av klippta häckar och topiarier. Trädgårdens proportioner skulle matcha byggnadsarkitekturen och platsen. Huset var den centrala idén som allt i trädgården skulle ha en koppling till. Varje gång, sten, blomma och siktlinje skulle ha en relation till den centrala idén enligt Lutyens (Helmreich, 2002).

Från sin far fick Jekyll en introduktion till material, verktyg och olika typer av hantverk. Hon hade många konstnärliga intressen, såsom silverslöjd, färglära och broderi. Jekyll var även en författare som ville dela med sig av sina kunskaper (Hitchmough, 1997). Senare utvecklade hon en vänskap med William Robinson och började skriva för hans magasin *The Garden* (Hitchmough, 1997).

Rörelsen insisterade på att design skulle vara anspråkslös och enkel, skapad av traditionella hantverksmetoder. Hantverksyrket skulle ärvas mellan generationer

från mästare till lärling (Hitchmough, 1997). Enligt Hitchmough (1997) var målet för många Arts and Crafts-trädgårdsmästare att människan och naturen skulle leva tillsammans i harmoni, vilket syns i Figur 2 från Hidcote. Förutsättningarna på platsen skulle tas i beaktning, planteringar anpassades efter klimat och jordmån. Landskapets karaktär och form bevarades så långt som möjligt (Hitchmough, 1997).

Figur 2. Hidcote Manor i samklang med trädgården av vilda perenner. (National Trust, u.å.)

Genomgången av Arts and Crafts-trädgårdar visar att de skulle vara en förlängning av huset och att arkitekturen, trädgården och människan skulle vara i harmoni. Strukturen i trädgården planerades utifrån huset. Traditionellt hantverk var viktigt och kombinerades med lokala och naturliga material. Klimat, jordmån och topografi på platsen var grunden till planteringar och utformning av trädgården. För en ekologisk och ekonomisk hållbarhet planterades härdiga, något vildvuxna perenner som balanserade de formella ramarna av klippta häckar och topiarier.

4. Analytiskt ramverk

I detta kapitel beskrivs hur analysen av trädgårdarna utförs. Den rumsliga gestaltningen analyseras utifrån Robinsons utvalda begrepp (avsnitt 4.1). Robinsons beskrivning av dessa begrepp innehåller termer som är kopplade till en formell eller naturligt uppbyggd trädgård. Dessa exemplifieras i avsnitt 4.2. Detsamma gäller termer kopplade till användning av växter i avsnitt 4.3. Termerna ställs mot varandra där motsatser finns, det ena representerar en formell trädgård och det andra en naturlig trädgård.

4.1 Begrepp för rumslig gestaltning

Nick Robinson (2011) hävdar att växter kan användas för att bygga uterum. Ord som används för väggar, golv eller tak i hus används även utomhus när de utgörs av växter. Gräs kan vara golv, trädkronor tak och häckar kan vara väggar (Robinson, 2011).

Fyra parametrar används enligt (Robinson, 2011) av Higuchi Tadahiko för att analysera landskapsrummet. 'Domän' är den övergripande parametern som definierar området, en egenskap hos det sammansatta rummet. Domänen organiseras genom förutsättningarna som de tre andra parametrarna ger.

'Gränser' är den parameter som avgör var rummet börjar och slutar, de kan bestå av häckar, buskar, trädstammar eller nivåskillnader och vara öppna, halvöppna eller slutna. En genomsläpplig gräns kan vara visuellt öppen men ändå definierad. Ett utrymme behöver inte vara helt stängt för att upplevas som ett rum (Robinson, 2011).

'Fokus-center-mål' är en parameter där fokus syftar på det som fångar blicken direkt såsom en fontän, skulptur eller karaktäristiskt träd. Center betonar rummets visuella eller funktionella mittpunkt och mål är något man rör sig mot, exempelvis en byggnad i slutet av en siktlinje (Robinson, 2011).

'Riktning' är summan av de aspekter som styr rörelse och blick, såsom form, proportion, fokus och lutning. Även vindens riktning och från vilket håll solen lyser spelar in. Element som skapar riktning styr rörelse och innehar därför dynamiska kvaliteter. Riktning kan vara fysisk eller visuell och skapas genom gångar, häcklinjer, upprepning av växter och perspektiv. En tydlig axel har en stark riktning (Robinson, 2011).

Utifrån tolkningen av dessa parametrar anser Robinson (2011) att de viktigaste elementen för rumslig komposition är *omslutning*, *dynamik* och *fokus*. För vidare

analys av rumslighet använder Robinson (2011) begreppen *rumslig organisation*, *hierarki*, och *övergångar*.

Omslutning

Vid rumslig omslutning definierar växterna rummet genom att omgärda eller avgränsa det, vilket skapar en rumslig upplevelse, enligt Robinson (2011). Väggar, golv och tak av växter ger slutna rum om väggarna är täta och höga. Skydd och avskildhet skapas, samt ett fokus på vad som finns inom rummet. Halvöppna rum kan vara delvis visuellt eller fysiskt öppna, till exempel genom lägre häckar eller stammar med mellanrum. Öppna rum kan bestå av en låg plantering som ger en viss fysisk gräns medan exponering och överblick är stor. Vilken grad av omslutning som rummet har kan ge en känsla av trygghet eller exponering och avgöra hur länge man stannar i ett rum (Robinson, 2011).

Dynamik

Dynamik i en trädgård handlar enligt Robinson (2011) om hur rummen upplevs vid rörelse. Rummen som följer efter varandra ska gärna relatera på något sätt och ha genomtänkta övergångar. Gradvisa övergångar ger en mjuk förändring medan mer plötsliga övergångar ger kontrast och dramatik (Robinson, 2011).

Robinson (2011) menar att formen hos en omslutning och utrymmets horisontella proportioner påverkar dynamiken. Medan ett runt eller kvadratisk rum upplevs som statiskt så ger ett avlångt rum känslan av rörelse. En större grad av riktning fås genom att ett utrymme eller korridor är mer långsmalt och har färre detaljer och variation. När rum organiseras i följd så byggs upplevelsen upp stegvis. Öppna ytor uppmuntrar däremot till mer fri rörelse (Robinson, 2011).

Gångar, siktlinjer och öppningar, såsom portaler, styr rörelse och riktning genom trädgården. Robinson (2011) menar att det är viktigt att skapa en förväntan och inte låta besökaren se allt på en gång (Robinson, 2011).

Fokus

Fokus är något som drar till sig uppmärksamhet och kan styra blicken. En staty eller en vatteneffekt kan vara fokus i ett trädgårdsrum (Robinson, 2011). Oavsett vad som utgör fokus behöver det enligt Robinson (2011) vara något som skiljer sig avsevärt från omgivningen och ha en stark karaktär som kan ge identitet till utrymmet. Detta kan skapas av en stark färg eller en speciell form (Robinson, 2011).

Ett centralt placerat fokus i ett symmetriskt utrymme skapar balans, en känsla av lugn och en mer formell karaktär medan ett asymmetriskt fokus ger mer dynamik och riktning till den rumsliga kompositionen (Robinson, 2011).

Rumslig organisation

Rumslig organisation kan enligt Robinson (2011) vara linjär, utgöra kluster eller flera nivåer där ett utrymme finns i ett annat. Vid linjär organisation rör man sig linjärt genom en serie av rum. Ofta är det sista eller första rummet i serien av högre betydelse (Robinson, 2011).

I ett kluster är rummen främst relaterade utifrån anslutningen till varandra. De kan bestå av ett nätverk av gångar som kopplar ihop rum eller en samlade större yta i ett strategiskt läge med förbindelse till de övriga rummen. Nätverket bör erbjuda ett urval av olika rutter. Symmetri kan vara ett sätt att skapa ordning i ett kluster, (Robinson, 2011).

Rum i två nivåer innebär att ett rum innehåller ett annat rum. Placeringen och storleken på det mindre rummet avgör hur utrymmet uppfattas. En asymmetrisk placering ger det större rummet mer dynamik. För att komma till det mindre rummet krävs en djupare involvering eftersom fler gränser ska passeras (Robinson, 2011).

Hierarki

Hierarki finns ofta hos rummen som utgör en trädgård, vilket innebär att de har olika status eller funktion. Ett rum som ligger högre upp kan upplevas ha en annan status än det som ligger nedanför. Huset kan ha högre hierarki än trädgården, alternativt vara i harmoni med den. För att möta olika motsatser, såsom utomhus till inomhus, kan övergången underlättas om den sker succesivt via sammanlänkande strukturer (Robinson, 2011).

Övergångar

En övergång sker från ett rum till ett annat, hur denna är formad kommer Robinson (2011) att påverka upplevelsen av nästa rum. Det första intrycket är avgörande för hur relationen med rummet kommer att bli. Övergången definieras av hur stor öppningen är till nästa rum. En smal öppning ger en mer abrupt övergång medan en större ingång ger en gradvis övergång och visar mer av nästa rum innan övergången skett (Robinson, 2011).

En smal öppning i en häck utgör en abrupt övergång som skapar överraskning, spänning och uppmärksamhet. Detta kan förstärkas av en längre övergång eller skillnad i marknivå, vilket bidrar till en rumsseparering genom både höjd och slutenhet (Robinson, 2011).

4.2 Termer för formell och naturlig trädgård

Detta avsnitt ger exempel på termer nämnda i förra avsnittet som står i motsats till varandra och i fallstudierna (kapitel 5-6) kopplas till en formell eller naturligt uppbyggd trädgård.

Trädgårdsrum kan vara organiserade på olika sätt. Antingen finns en tydlig axel genom trädgården eller så är den uppbyggd med rum i sekvens där man inte ser var gången slutar (Robinson, 2011).

En trädgård kan vara lätt att överblicka på grund av höjdskillnader eller låga väggar. Färre utblickar och högre väggar skapar däremot mer intimitet (Robinson, 2011).

Symmetri kan skapa balans och enhetlighet medan rumslig variation ger mer spänning och en mer naturlig känsla (Robinson, 2011).

Relation mellan hus och trädgård kan vara balanserad med en trädgård som designas i harmoni med husets stil och storlek. Trädgården kan också vara storslagen och dra uppmärksamhet ifrån huset, vilket ger den en högre hierarki (Robinson, 2011).

4.3 Växtmaterial

Detta avsnitt beskriver hur växter kan skapa ett rum samt ger två exempel på hur olika typer av växter kan väljas, vilket i fallstudierna (kapitel 5-6) kopplas till en formell eller naturlig stil.

Enligt Robinson (2011) kan golvet i ett uterum utgöras av gräs, marktäckare, grus eller andra markmaterial. Taket skapas av trädskronor, en pergola eller klätterväxter. Väggar kan vara häckar, buskar eller trädstammar (Robinson, 2011). Byggstenar i en trädgård kan vara murar, balustrader, pergola, terrasser eller broar (Robinson, 2011).

Växter kan bestå av exotiska samlingar från olika länder eller vara härdiga platsanpassade växter som trivs i klimatet och ofta kommer tillbaka år efter år (Robinson, 1883).

Strukturväxter kan användas för att de är lätta att beskära i olika former medan perennrabatter kan bidra med färg, form och textur (Robinson, 2011).

5. Fallstudie: Waddesdon garden

Detta kapitel ger en studie av Waddesdon trädgårdshistoriska stilelement och hur de är kopplade till en formell eller naturlig stil. Avsnitt 5.1 kopplar Robinsons begrepp till Waddesdon rumsliga gestaltning och 5.2 kopplar växtmaterialet till formell eller naturlig stil.

Waddesdon designades av familjen Rothschild från 1874. Parken inkluderar många detaljer vanliga inom viktoriansk stil såsom parterrer, blombäddar och skulpturer. Waddesdon ligger i Buckinghamshire nordväst om London (Rothchild foundation, 2026).

Enligt (Rothchild foundation, 2026) gestaltade Baron Ferdinand de Rothschild trädgården så att den utnyttjade landskapet och möjliga utsiktsplatser. Designen följde tidens trender med starkare färger på träd och buskar (Rothchild foundation, 2026).

De formella terrasserna och parterrererna i Figur 3 speglar den franska stilen på herrgården, enligt Rothchild foundation (2026). Tusentals blommor planteras två gånger per år för att skapa färggranna mönster. Franska och italienska skulpturer och fontäner är andra exempel på det viktorianska idealet. Klippor och en vattenträdgård med sjöar, vattenfall, vattenkonst samt vindlande stigar fanns också att beskåda (Rothchild foundation, 2026).

Figur 3. Vy från herrgården över terrasserna och parterrererna på Waddesdon garden (Rothchild foundation, 2026).

Baronen blev på sina resor förtjust i exotiska fåglar och skapade en voljär för fåglar som importerades från Indonesien och andra tropiska platser (Rothchild foundation, 2026).

5.1 Rumslig gestaltning

I detta avsnitt diskuteras rumslig gestaltning och hur de bedöms utifrån Robinsons (2011) metoder.

Huvudbyggnaden på Waddesdon är en slottsliknande herrgård med storslagna vyer. I nordväst från gårdsplanen, omgärdad av prydnadsskogar, går en axel som utgör den formella infarten. Axeln består av en gång genom en rektangulär gräsmatta kantad av klippta träd och avslutas bortom gräsmattan vid en rund damm, se Figur 4 (Rothchild foundation, 2026). Robinson (2011) anser att den tydliga axeln ger en stark riktning medan blickfånget i dammen är ett tydligt mål (Robinson, 2011).

Figur 4. Plan över Waddesdon Manor och trädgård där parterren syns sydost om herrgården (1) (Rothchild foundation, 2026).

Waddesdon är byggt så att landskapet sluttar nedåt från herrgården med stora öppna partier. Detta ger möjlighet till långa utblickar och en helhetsvy över landskapet. Enligt Robinson (2011) innebär detta att parken har en låg slutenhet.

Terrasserna på den sydöstra sidan av herrgården är formella med franskt inflytande. De har små träd klippta i runda former som står i rader med jämna mellanrum på var sida om de breda stentrappor som leder upp till herrgården. Parterrerna nedanför är uppdelade i tre delar med ett symmetriskt mönster och en inramning av stödmurar och balustrader (Rothchild foundation, 2026). Symmetrin är påtaglig och enligt Robinson (2011) förstärks detta med hjälp av en centralt placerad skulptural fontän samt bidrar till den formella karaktären.

De låga parterrerna framför den höga byggnaden gör att herrgården framhävs snarare än smälter in, detta ger enligt Robinson (2011) en tydlig hierarki.

5.2 Växtmaterial

I detta avsnitt presenteras trädgårdens växtmaterial och hur det är kopplat till formell eller naturlig stil.

Exotiska arter som samlats in från fjärran länder användes för att visa upp en variation och rikedom (Rothchild foundation, 2026). Detta var vanligt under den viktorianska eran, enligt Hitchmough (1997)

Enligt Robinson (1883) gav den formklippta strukturen i trädgården ett tuktat intryck av att naturen var underordnad människan. De formstarka parterrerna med tusentals annuella blommor som bildade olika mönster bidrog till detta intryck. Planteringarna skulle vara representativa och imponera på betraktaren (Paxton, 1883)

Parterrerna, inramade av låga häckar skapade en fysisk avgränsning och rumslighet där den visuella avgränsningen var lägre. De gav möjlighet att blicka ut över landskapet och se trädgården från en helhetsvy (Rothchild foundation, 2026). Rumslighet skapades även av träd, buskar och höjdskillnader.

6. Fallstudie: Hidcote garden

Detta kapitel ger en studie av Hidcote trädgårdshistoriska stilelement och hur de är kopplade till en formell eller naturlig stil. Avsnitt 6.1 kopplar Robinsons begrepp till Hidcote rumsliga gestaltning och 6.2 kopplar växtmaterialet till formell eller naturlig stil.

Art and Crafts-trädgården Hidcote garden ligger lite längre norrut än Waddesdon, i Gloucestershire, England. Enligt National Trust (u.å.) förvärvades herrgården 1907 av majoren Lawrence Johnston, en amerikan uppväxt i Frankrike. Det var en stor 1700-tals fastighet som inkluderade jordbruk, belägen på en vindpinad kulle. Johnston och hans mamma byggde ut huset och lade ner jordbruket. Sedan började Johnston arbetet med att succesivt förvandla fältet till en trädgård (National Trust, u.å.).

BBC's film *Hidcote: a garden for all seasons* (2011) berättar historien om Hidcote och dess tidigare ägare. Johnston var trädgårdsintresserad men hade ingen längre erfarenhet, han började försiktigt att gestalta med kontrollerade former och topiary. Trädgården utökades med terrasser och en vattendamm som även kunde användas för bad. Långa höga häckar skyddade besökare från vind och bistert väder. De gav också struktur och en inramning till perennplanteringarna (*Hidcote: a garden for all seasons*, 2011).

Perennplanteringar är ordnade i formella rum närmast huset och övergår till mer naturliga delar längre ut i landskapet för att smälta in med naturen runt om (National Trust, 2026). Trädgårdsrummen varierar i storlek och form (*Hidcote: a garden for all seasons*, 2011).

Enligt *Hidcote: a garden for all seasons* (2011) innebar första världskriget en upplösning av samhället och aristokratin som den hade sett ut i 200 år. Johnston ställde upp i kriget på Storbritanniens sida. Han var nära att stupa men blev räddad och kunde läka på ett sjukhus i London. Där fick han låna tidiga Arts and Crafts-böcker om trädgårdar och han läste bland annat *The Art and Craft of garden making* av Thomas Mawson (*Hidcote: a garden for all seasons*, 2011).

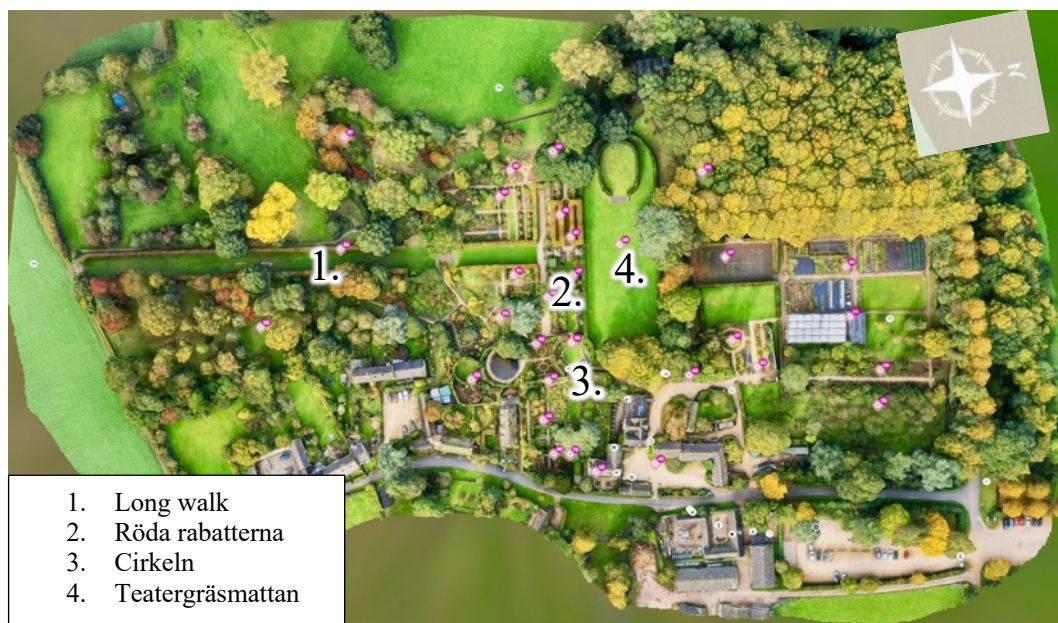
Hidcote: a garden for all seasons (2011) menar att Johnston hade blivit mer självsäker efter kriget och kunde uttrycka sig genom trädgårdsdesign. Frank Adams anställdes som förste trädgårdsmästare. Arbetet blev mer ambitiöst där Johnston stod för de stora perspektiven och Adams för detaljerna (*Hidcote: a garden for all seasons*, 2011).

Hidcote har enligt National Trust (u.å.). många sällsynta växter från Johnstons tid som växtjägare. Han hämtade hem en variation av nya sorter från hela världen. I Sydafrika fick han inspiration till en klippträdgård. Johnston hade även en herrgård i Frankrike där han odlade övriga exotiska växter som inte klarade sig i England (National Trust, u.å.).

6.1 Rumslig gestaltning

I detta avsnitt diskuteras rumsliga strukturer och hur de bedöms utifrån Robinsons (2011) metoder.

Figur 5 är en planritning över Hidcote garden som visar trädgårdens uppbyggnad med rum runt den centrala teater-gräsmattan.

Figur 5. Plan över Hidcote garden där Long walk syns som en axel med rät vinkel mot teatergräsmattan, centralt belägen i trädgården (National Trust, u.å.).

Trädgårdsrummen på Hidcote är tydligt inramade med höga häckar och det går inte att se hela landskapet från någon punkt (National Trust, 2026). Enligt ramverket av Robinson (2011) innebär detta att Hidcote har en hög slutenhet.

Layouten med sekvenser indelade med häckar gör att nästa trädgårdsrum eller utblick inte kan uppfattas utan en rörelse mellan rummen. Att rummen även har olika former och ibland en portal genom täta häckar betyder att dynamiken är stark, menar Robinson (2011). Övergångar genom smala öppningar blir enligt Robinson (2011) mer abrupt och kräver mer nyfikenhet och engagemang för att fortsätta. Det är samtidigt mer spännande att närma sig nästa rum.

Den rumsliga organisationen på Hidcote är enligt Robinson (2011) både linjär, i kluster samt innehållande (rum i rum). En linjär sekvens på Hidcote är den centrala axeln mellan cederträdet och avenboksallén med Havens gate som mål i slutet av sekvensen. Övergångarna utgörs av klippta häckar och nivåförändringar (Robinson, 2011).

Kring den samlande stora teatergräsmattan, strategiskt placerad i mitten med närhet till många andra rum, skapas ett klusternetverk. Genom detta kluster av trädgårdsrum är det lätt att ta sig vidare till olika delar av trädgården (Robinson, 2011). Teatergräsmattan är även ett rum innehållandes ett annat mindre rum. Dessa är sammanlänkade via en trappa. Hierarkin mellan rummen kan enligt Robinson (2011) skilja sig beroende på funktion. Socialt kan det mindre rummet ha en högre status eftersom färre personer kan vistas där samtidigt (Robinson, 2011).

De små trädgårdsrummen på Hidcote ger intima skalor där man enligt Robinson (2011) vänder sig inåt, för lokala fokuspunkter. Rummen är organiserade i serier och upplevs i rörelse, detta menar Robinson (2011) styrs av fokuspunkter, center och mål.

6.2 Växtmaterial

I detta avsnitt presenteras trädgårdens växtmaterial och hur det är kopplat till formell eller naturlig stil.

Perennkompositioner i vackra harmoniska färger som ramas in av klippta häckar ger ett mindre formellt uttryck än viktorianska parterrer samtidigt som de får struktur och tydlighet (Hitchmough, 1997).

Flera trädgårdsrum på Hidcote har ett färgtema, såsom den vita trädgården och de röda rabatterna, se Figur 6. Detta ger ett mer enhetligt och mindre naturligt uttryck (Robinson, 1883).

Figur 6. Foto på de röda rabatterna med varierade perennplanteringar inramade av höga häckar som skapar ett avlångt rum. Lusthus och klippta avenbokar i bakgrunden (National Trust, u.å.).

Johnston var en växtjägare och samlade in många exotiska växter. Dessa visade han gärna upp i trädgården som hade en blandning av importerade och inhemska växter. Arts and Crafts-trädgårdar hade oftast mindre fokus på botanisk prestige (Hitchmough, 1997).

Atmosfären på Hidcote skapas främst av de höga häckarna och lekfulla perennkompositionerna. De ger en intim och förväntansfull stämning där något nytt kan upptäckas bakom varje hörn eller öppning, vilket stämmer överens med Arts and Crafts-idealerna (National Trust, u.å.).

7. Jämförelse av Waddesdon och Hidcote

Detta kapitel ger en analyserande jämförelse av trädgårdarna Waddesdon och Hidcote för att bemöta frågeställningen i kapitel 1. Jämförelsen omfattar rumslig gestaltning, skala och växtmaterial. Dessa parametrar anses viktiga för att redogöra för skillnader och likheter i rumslig utformning, vilka trädgårdshistoriska stilelement samt växtmaterial som används och hur de kopplar till formell eller naturlig stil samt till Robinsons begrepp.

Tabell 1 visar en jämförelse av mått och trädgårdselement som återfinns på Waddesdon respektive Hidcote, för att ge en tydlig bild av vilka element som de har gemensamt alternativt hur de skiljer sig åt.

Tabell 1. Visar en jämförelse vilka trädgårdselement som återfinns på Waddesdon respektive Hidcote (Rothchild foundation, 2026; National Trust, u.å.; Rutherford, 2013).

Element	Waddesdon (W)	Hidcote (H)	Skillnader
Storlek	49 hektar	4 hektar och 28 trädgårdsrum	W är mer än 10 gånger så stort som H
Parterrer	Formella, symmetriska och färgstarka i stor skala	Små, enkla och lite gömda mellan hög häck och fuchsiaträdgården	Parterrererna på W är mer centrala och framstående. På H är de mer naturliga och informella
Gräsmatta	Ca 165 x 100 meter stor och kantad av prydliga alléer	Ca 100 x 30 meter stor och omgärdad av en klippt idegranshäck	Gräsmattan på H är 5,5 gånger mindre och mer sluten än den på W
Topiary	Enstaka figur, annars 'moln beskärning' av buxbomskuddar	Fåglar som framhävs av vita flox, kransveronikor och pärlaterneller.	Viktigare med topiariet på H där de ger struktur till de flödande vita perennerna

		Omringas av hög häck	
Terrass	Bred terrass i flera nivåer med formklippta träd och låga häckar	Nej, ingen formell terrass	Terrassen på W är formell och ger en utblick över parterrerna nedanför. Skapar även rum i sekvens via olika nivåer
Klippträdgård	Pulham rock av konstgjord sten, grottor och vattenfall	Rock bank av naturlig sten, i en sluttning med alpina växter	Klippträdgården på W är mer teatralisk, romantisk och onaturlig
Vattenfontän	Fontäner av stora skulpturer i dammarna	En blygsam fontän i poolen	På W bidrar fontänerna mer till att skapa symmetri och praktfullhet. De utgör även fokuspunkter
Statyer	Många framträdande statyer på strategiska platser	Inga betydande statyer, istället växtmaterial som agerar fokuspunkter	Statyerna på W bidrar mer till den storslagna och dekorativa miljön
Material	Ljust grus, stenplattor, konstgjorda klippor, bearbetad kalksten	Lokala och naturliga material som sandsten, tegel och kalksten samt återanvända material	Materialen på H är mer naturliga och lokalt producerade. De ser även mer handgjorda ut
Exotiska växter	Palmer, orkidéer, ormbunkar, fikusar och exotiska fruktträd,	Det libanesiska cederträdet, växter i klippträdgården och den alpina	Exotiska växter är vanliga i båda trädgårdarna. På W står de ut mer som höga palmer och sällsynta blommor.

	blommande rariteter	delen, vissa blommor	Mer integrerade och härdiga på H
Växthus	Växthus med konservatorium för exotiska växter och förkultiverade sommarblommor	Växthus för vinterförvaring och plantskola	Växthus på W används mest för att driva upp de tusentals plantor som ingår i tapetgrupper samt för exoter
Rumsutformning	Rum skapade av träd, låga planteringar och nivåskillnader. Kan upplevas i sekvens	Linjära serier samt kluster av rum skapade av höga häckar i olika former och storlekar	Trädgårdsrummen på H är mer visuellt omslutande och övergångarna smalare, vilket ger en starkare dynamik
Höjd på häckar	0,5-2 meter	1-5 meter	Häckarna på både W och H är formella. På H är de ofta högre och skapar en hög slutenhet
Murar	Främst stödmurar	Handbyggda murar i sten	Murarna på H är mer lokala och hantverksmässiga
Lusthus	Nej	Två 'gazebos' byggda i tegel i slutet av de röda rabatterna	H har två lusthus som man kan gå igenom, detta bidrar till dynamiken
Följer terrängen	Trappor, balustrader, terrasser	Trappor, murar	Terrasser och balustrader skapar ett mer formellt intryck på W
Häckar och buskar	Låga häckar kring parterrer.	Pelarträdgård, formklippt	Häckarna skapar mer slutenhet och

	Klippt och formad häck vid voljären	idegran, buxbom och avenbok	dynamik på H. De är mer påtagliga i trädgården
Blommor	Tapetgrupper, färggranna blommor som kan bilda mönster. Lobelior, stenörter och palettblad	Små nejlikor, rosor, pioner, iris, daggkåpa, lavendel, malört, stjärnflocka, nävor, nepeta, lejonsvans och riddarsporre	Generellt är blommorna på H mer vildvuxna och varierade i form, färg och växtsätt även om vissa delar har ett färgtema

Enligt Tabell 1 har Waddesdon och Hidcote många trädgårdselement gemensamt. Något som skiljer dem åt är storleken på trädgården, att terrasser endast förekommer på Waddesdon och att lusthus bara finns på Hidcote.

Skillnaderna ligger främst i hur elementen används. Rumsutformningen är mer sluten på Hidcote med högre häckar kring många små trädgårdsrum (National Trust, u.å.). Tapetgrupperna på Waddesdon är mer formella och enhetliga än perennrabatterna på Hidcote (Rothchild foundation, 2026).

7.1 Rumslig gestaltning

Detta avsnitt diskuteras hur rummen är organiserade, om det finns en central del och hur övergångarna är utformade.

Genom att studera planritningen från National Trust (u.å.) har den rumsliga organisationen på Hidcote kunnat analyseras. Hidcote har två starka axlar som formar sig som ett T. The long walk börjar i söder vid ett odlingsfält och sträcker sig norrut 210 meter kantad av ca två meter höga avenbokshäckar. Häckarna är satta med 1.2 meter smalare mellanrum längst bort från trädgården för att få vägen att verka ännu längre. Gångvägen går över en bro och bryts slutligen vid trappan till det ena lusthuset. Om promenaden fortsätter upp för trappan och genom lusthusen så leder gången vidare till teatergräsmattan.

Mellan lusthusen finns en gång som till väster går genom en trädgård av rektangulärt klippta avenboksträd och till öster genom de röda rabatterna, detta är centralaxeln som ger den huvudsakliga vyn genom trädgårdens hjärta. Rabatterna ramas in av ca fem meter höga häckar, se Figur 7 för överblick. Det gamla libanesiska cederträdet är en viktig fokuspunkt i öst. Norr om de röda rabatterna ligger den vidsträckta teatergräsmattan, också i tydlig öst-västlig riktning. Dess

namn vittnar om att den användes som ett scenrum. Enligt National Trust (u.å.) lät Johnston gästerna spela boule här.

Gräsmattan är central i trädgården och länkar vidare till andra rum, format som ett kluster, enligt Robinson (2011). Viss symmetri bidrar till ordning i klustret (Robinson, 2011). På den västra sidan av gräsmattan finns ett inneslutet utrymme som nås via en trappa (National Trust, u.å.). Detta mindre rum skapar en extra nivå, ett rum i rummet. Eftersom rummet är upphöjt kallas det för podiet och var en plats att dricka te efter boulespel. Enligt Robinson (2011) har det mindre rummet en högre social status eftersom färre personer kan vistas där samtidigt (Robinson, 2011).

Figur 7. Översikt av Hidcote där centralaxeln kan ses löpa genom cirkeln och de röda rabatterna (t.h. i bild). Parterren som leder vidare till poolen syns till vänster om cirkeln, allt omgärdat av höga häckar som ger trädgården en hög grad av slutenhet (National Trust, u.å.)

Närmare herrgården finns mer formella och tydliga temarum såsom den gamla trädgården, den vita trädgården (se Figur 8) och lönnträdgården. Innanför dessa ligger cirkeln, fuchsiaträdgården, en rund pool för bad samt vallmoträdgården, omgärdade av rundade häckar, ca tre meter höga (National Trust, u.å.).

Figur 8. Den vita trädgården med klippta topiarier i form av fåglar framhävs av vita spretiga perenner (National Trust, u.å.).

Tanken är att trädgården inte ska kunna överblickas från en enskild punkt. Detta anses Johnston ha läst om i *The art and craft of garden making* av Thomas Mawson. Mawson (1900) beskriver att arrangemanget bör vara en serie av rum hellre än ett panorama som kan överblickas från en plats. Det saknas en helhet. Enligt Hidcote: *a garden for all seasons* (2011) ska en besökare istället ledas in i ett utrymme, bli lockad av en vy, sedan ledd i en annan riktning. Detta skapar drama i trädgården. Terrängen används för att bidra till detta genom trappor, broar och höjdskillnader. I slutet av centralaxeln vid Havens gate kan man, som ett mål, se solnedgången vid vissa årstider (Hidcote: *a garden for all seasons*, 2011).

Waddesdon är mer franskinspirerat och scenografiskt och har därmed inte visuellt avgränsad rumslighet på samma sätt eftersom planteringar och häckar generellt är låga. Enligt Robinson (2011) bidrar denna växtlighet till ett mer visuellt öppen trädgård med rum som främst är fysiskt definierat av gränser, se Figur 9.

Figur 9. Praktfull blomning i parterrerna på Waddesdon (Rothchild foundation, 2026).

Parterren framför herrgården är ett tydligt fysiskt avgränsat rum med nivåskillnader och symmetri, enligt Rothchild foundation (2026). Trädgården är uppbyggd i terrasser med trappor och balustrader, eller låga staket, vilket skapar sekvenser av rum, detta framgår i Figur 10 (Robinson, 2011). Till skillnad från Hidcote så skapas rumslighet främst genom stora trädbestånd, buskar och planteringar snarare än höga häckar (Rothchild foundation, 2026).

Figur 10. Vy över Waddesdon Manor och parterren på baksidan av herrgården, i en lätt sluttning. Bilden visar hur terrasserna är uppbyggda i flera nivåer med trappor emellan, vilket skapar sekvenser av rum (Rothchild foundation, 2026).

Parterrerna i de två olika trädgårdarna har olika uppbyggnad och betydelse. I en jämförelse skiljer sig parterrerna i skala och komplexitet. Figur 11 visar den mindre och enklare parterren på Hidcote med endast en blommärg inramad av en låg häck och utan gräsmatta. Båda är dock geometriskt formade och symmetriska, vilket ger en formell karaktär (Robinson, 2011).

En övergripande likhet är att båda parterrer ingår i en linjär organisation som bildar en linjär serie av rum, enligt Robinson (2011). Andra likheter är att det inte är det sista rummet i serien som är målet samt att rummen är separerade av höjdskillnader med trappor emellan (Robinson, 2011).

Figur 11. Genom portalen som gränsar till cirkeln på Hidcote syns den enkla parterren med blommor i en färg. De smala övergångarna mellan rummen skapar däremot stor uppmärksamhet och dramatik, enligt Robinson (2011). (National Trust, u.å.)

7.2 Skala

Mått på mellanrum, gångar, fält och volymer utläses från kartmaterial och bilder för att undersöka trädgårdarnas skala.

The long walk som sträcker sig 210 meter söderut genom Hidcote är ca nio meter som bredast och 7,8 meter längst söderut enligt kartmätning. Cederträdet är ca sex meter högt och ca åtta meter brett. Gången mellan de röda rabatterna är ca fyra meter bred. Det finns även smalare gångar på en till två meters bredd. Gräsytan mellan avenbokarna är ca 4 meter bred. Teatergräsmattan är inramad av en idegränshäck och mäter 100 x 30 meter, vilket blir en area på 3 000 m².

Den rektangulära, öppna gräsmattan i nordvästra Waddesdon mäter ca 165 x 100 meter, vilket blir 16 500 m² enligt kartmätning. Axeln som leder till den runda vattendammen är ca 200 meter lång. På sydöstra sidan av herrgården går en axel vid terrasserna som uppmäts till ca 100 meter. Häcken som går på undersidan av terrassen är ca en meter hög och häckarna som avgränsar parterren är ca 0,2 meter höga, vilket utgör en viktig kontrast till Hidcote.

En jämförelse av axlarna visar att Waddesdon har en axel som sträcker sig upp till 200 meter på den öppna ytan med en bredd på ca 100 meter. The long walk på Hidcote är också ca 200 meter lång men bara nio meter bred och kantad av höga häckar. De olika bredderna på axlarna innebär helt olika upplevelser vid rörelse genom dem. Hidcotes smalare gång ger en mer intim eller instängd känsla (Robinson, 2011). Ju högre väggar och smalare linjärt rum, desto mer akut blir det

att röra sig framåt. Häckarna på Hidcote är upp till fem meter höga medan häckarna på Waddesdon ofta är en meter höga eller lägre. Våldigt höga väggar i relation till bredd på rummet kan ge en besvärande känsla (Robinson, 2011). Vissa rum på Hidcote är mycket småskaliga jämfört med Waddesdon.

Teatergräsmattan på Hidcote är 5,5 gånger mindre än den stora gräsytan på Waddesdon. Även om gräsmattan på Hidcote upplevs som stor i relation till trädgården så är den inte lika storslagen och välkomnande för stora sällskap som gräsmattan på Waddesdon (Rothchild foundation, 2026).

7.3 Växtmaterial

Växtmaterialet i rabatterna på Hidcote består av både exotiska samlingar från andra länder och lokalt växande perenner. Det har inte varit en strävan att endast använda härdiga växter som anpassats efter jorden och klimatet i England (National Trust, u.å.). Röda rabatterna innehåller bland annat dahlia, salvia och geum (National Trust, u.å.).

Träd på Hidcote som skapar struktur och bakgrund består främst av formklippt idegran, rumsskapande avenbok och bokträd som ingår i en allé, enligt National Trust (u.å.). För blomning finns prydnadsträd som prydnadsäpple, körsbärsträd och magnolia. Lönn, cypress är importerade träd på Hidcote medan det libanesiska cederträdet agerar visuell fokuspunkt vid centralaxeln, se Figur 12 (National Trust, u.å.).

Figur 12. Vy från cirkeln på Hidcote, genom den gamla trädgården med dahlior, rosor och stjärnflocka samt cederträdet som ett blickfång ovanför trapporna. Trädet är medvetet placerat på sidan av gången (National Trust, u.å.).

På Waddesdon innehåller tapetgrupperna ofta tulpaner på våren medan sommarens blommor är begonior, pelargoner och lobelia enligt Rothchild foundation (2026). Vårblommor i planteringarna är krokus och narciss. Blommorna byts ut flera gånger under året för att anpassa efter säsongen och för att alltid vara dekorativa (Rothchild foundation, 2026). Planteringarna skiljer sig därmed från Hidcote, där tapetgrupper inte används på samma sätt. Hidcote har främst perennkompositioner med en stor variation i form, färg och växtsätt, vilket ger ett mer livfullt och informellt uttryck i jämförelse (National Trust, u.å.).

Träd som återfinns på Waddesdon är lind, hästkastanj, ek, platan, redwood och dekorativa prydnadsträd (Rothchild foundation, 2026). Vanliga häckar är formklippt idegran, avenbok och buxbom som ramar in parterrerna. Buskar, såsom rhododendron, rosor och syren finns på olika platser. Jämfört med Hidcote används liknande arter till häckar. Analys av bilder och planer indikerar att Waddesdon besitter fler typer av storvuxna träd. Buskar av olika sorter finns i båda trädgårdarna.

Växtligheten på Waddesdon skapar ofta symmetri och en formell helhet genom klippta träd och buskar samt inramade parterrer och säsongsstyrda blombäddar där växternas olika färger skapar mönster, se Figur 13 (Rothchild foundation, 2026), vilket bidrar till att växtligheten upplevs som kontrollerad och dekorativ.

Figur 13. Blombädd på Waddesdon i ett tydligt symmetriskt mönster. I slänten nedanför syns molnformade buxbomskuddar (Rothchild foundation, 2026).

Öppna platser kan enligt Robinson (2011) leda till att orienteringen förloras. På Waddesdon motverkas detta genom att använda växtlighet som arkitektoniska element, där alléer skapar riktning, häckar avgränsar rum och blombäddar styr blicken (Robinson, 2011).

På Hidcote utgörs de grundläggande strukturerna i trädgården av klippta häckar i olika höjder och former samt topiarier. Dessa rumsskapande element bidrar till en hög grad av slutenhet och ger trädgården en tydlig och dynamisk rumslig uppbyggnad. Som bakgrund till de livliga perennplanteringarna bidrar häckarnas färg, form och textur till en balans mellan det ordnade och det naturliga.

Häckarnas inramning av de olika trädgårdsrummen förstärker upplevelsen av sekvens med förflyttning mellan olika miljöer (Robinson, 2011). På Waddesdon bidrar främst nivåskillnader samt inramningen av terrasser och balustrader till sekvenseringen av rum.

Indelningen av rum i specifika färgteman på Hidcote kan ge varje rum en mer medveten identitet och medverka till ett större överraskningsmoment vid rörelse mellan dem. Färgtema på växter bidrar till en visuell enhetlighet och samtidigt en stilisering som kan uppfattas som mindre naturlig. Enligt Robinson (2011) minskar dock färgharmonin risken att planteringen uppfattas som kaotisk och uttröttande, vilket kan ske om många olika texturer, former och färger samsas om samma plats. På Waddesdon kombineras ofta flera färger men enhetlig form och textur hos blommor och växter skapar harmoni (Robinson, 2011).

Robinson (2011) anser att de subtila nyansskillnaderna i temarabatterna skapar en övergripande stämning. I den vita trädgården kan nyanserna och intensiteten hos vitt, grått och silver uppfattas på ett sätt som inte vore möjligt i mer diversifierat färgschema. Kontrasten till de röda rabatterna blir dramatisk. När de röda blommorna smälter in i det lila och bronsfärgade bladverket uppstår, enligt Robinson (2011), en effekt som är ovanlig i det dämpade engelska ljuset.

Gertrude Jekyll höll dock inte med om att ett enfärgat schema var att föredra, hon menar, i sin bok *Colour schemes for the flower garden* från 1908, att blomfärger bör kombineras eller åtminstone framhävas genom komplementfärger. Hon insisterar att ett trädgårdsrum främst ska vara vackert och att blommans färg blir mer berättande och ren i rätt kombination (Jekyll, 1908). Waddesdon har också många exempel på hur komplementfärger och genomtänkta färgkombinationer kan användas.

Atmosfären på Hidcote är intim och förväntansfull, nyfikenhet lockas fram av de smala övergångarna mellan rummen. Slutligheten och dynamiken skapar en stämning av spänning och förundran, vilket strävas efter i Arts and Crafts-trädgårdar (National Trust, u.å.). Waddesdon å andra sidan präglas av en storslagen och scenografisk stämning, där öppna siktlinjer och praktfulla planteringar bidrar till en känsla av högtidlighet och ordning.

8. Drivkraft till förändring

Detta kapitel analyserar hur övergången från formella viktorianska trädgårdar till mer naturalistiska Arts and Crafts-trädgårdar gav uttryck åt Waddesdon och Hidcote. Analysen undersöker även hur denna förändring kan kopplas till hållbarhetsfrågor och etiska perspektiv inom trädgårdsdesign.

Över tid blev samlandet av exotiska växter ohållbart, både ekonomiskt och ekologiskt. Långa resor, uppvärmning av växthus och arbetskraft för plantering av tapetgrupper var enligt (Hitchmough, 1997) kostsamt. Beteendet var också påfrestande för naturen eftersom denna artificiella hantering av växter endast utgick ifrån människans behov av attraktivitet och spänning. Ursprungliga växter var nära att konkurreras ut och näringen i jorden minskade på grund av de exotiska växternas intensiva livstid (Robinson, 1883).

Waddesdon som byggdes upp under den viktorianska perioden använde många exotiska växter samt ömtåliga blommor som drevs upp i växthus, vilket krävde mycket energi (Rothchild foundation, 2026).

Hidcote hade trots sitt ursprung i Arts and Crafts-ideologin också en del exotiska växter och motsvarar i den aspekten inte alla värderingar inom Arts and Crafts-rörelsen, enligt Hitchmough (1997).

Enligt William Robinson (1883) så skulle de känsliga exotiska blommorna bytas ut mot traditionella och tåliga växter från samma klimatzon för en längre hållbarhet hos både jord och växter. Detta var ett kännetecken hos en Arts and crafts-trädgård samt ett mer etiskt alternativ (Robinson, 1883).

Efter aristokratin fanns inte längre samma behov av den representativa och formella trädgården, enligt Hitchmough (1997). Förändringen från öppna till mer slutna rum drevs av det praktiska tänkandet att trädgården skulle erbjuda skydd, intimitet och mötesplatser. Trädgården skulle vara en förlängning av huset och i harmoni med naturen (Hitchmough, 1997).

9. Diskussion

Frågeställningen som presenterades i inledningen handlade om hur Waddesdon och Hidcote garden skiljer sig åt och vad som bidrog till skiftet från viktoriansk trädgårdsstil till Arts and Crafts-trädgårdar.

I den jämförande analysen har detta diskuterats och ett antal aspekter som skiljer trädgårdarna åt har identifierats. Sammantaget visar analysen att de mest avgörande skillnaden mellan Waddesdon och Hidcote handlar om hur rumslighet, övergångar och upplevelse organiseras snarare är förekomsten av enskilda element.

Särskilt betydande är kontrasten mellan Hidcotes slutna trädgårdsrum och Waddesdons mer öppna struktur och breda axlar. De höga häckarna på Hidcote skapar en visuell avgränsning med begränsad överblick, vilket ger en upplevelse av framåtskridande och utforskande, där gångar leder vidare genom en serie eller kluster av rum, snarare än en sammanhängande helhet. Waddesdon är tvärtom organiserad kring sammanhängande, visuellt öppna ytor med tydliga siktlinjer, där rumsligheten i stort är överblickbar. Detta påverkar den visuella upplevelsen samt rörelsemönster och orientering i trädgården.

Analysen visar även att det finns en viktig skillnad i skala och proportion mellan trädgårdarna samt hur denna används för att relatera till besökaren. Waddesdon har storskaliga rum och breda axlar som relaterar till herrgårdens slottslika karaktär. Detta förstärker en distanserad och representativ relation. Hidcote å andra sidan präglas av en mindre, mer mänsklig skala där smalare gångar och mindre rum förstärker den intima och dynamiska upplevelsen. Trots att vissa axlar i trädgårdarna är lika långa skapar deras olika bredd och inramning helt olika rumsliga upplevelser.

Växtmaterialet förstärker dessa skillnader genom att på Hidcote skapa rum, struktur, variation och fokuspunkter medan det på Waddesdon bidrar till symmetri och dekorativa effekter. Perenner och häckar på Hidcote ger naturligare kompositioner medan säsongsbetonade planteringar och formklippta träd på Waddesdon bidrar till en mer formell och elegant gestaltning.

Analysen visar vidare att det finns likheter mellan trädgårdarna. Hidcote innehåller inslag av symmetri, exotiska växter och enhetlighet samtidigt som Waddesdon i vissa fall använder sekvensering och rumsliga övergångar samt träd eller buskar som rumsskapande element. Skiftet mellan stilarna är således inte skarp, utan gradvis och med viss överlappning.

Vad som bidrog till skiftet från viktoriansk trädgårdsstil till Arts and Crafts-trädgårdar och hur det framträder på Waddesdon och Hidcote har resonerats i kapitel 8 utifrån ett ekonomiskt, ekologiskt och etiskt perspektiv.

Enligt analysen innebär övergången från viktorianska trädgårdar till Arts and Crafts-trädgårdar en förändring i både estetiska ideal och i samhällets värderingar. Användningen av växtmaterial gick ifrån att vara resurskrävande exotiska och kortlivade växter med stor ekologisk påverkan till en användning av mer platsanpassade och tåliga växter inom Arts and Crafts-ideologin. Även om det på Hidcote specifikt förekom en del exotiska och importerade växter.

I stort kan detta tolkas som ett skifte i värderingar till att människan är en del av naturen istället för överordnad naturen. Långsiktig hållbarhet och ett mer etiskt förhållningssätt till naturen är utmärkande på Hidcote och i andra Arts and Crafts-trädgårdar.

Ur ett socialt och funktionellt perspektiv förändrades trädgården från att vara framför allt representativ och visuell till att formas mer för vardaglig användning och utgöra en förlängning av huset. Trädgården utvecklades därmed från att vara ett uttryck för status i viktorianska trädgårdar till att vara en mer privat miljö i Arts and Crafts-sammanhang. Detta stämmer överens med designen av Waddesdon och Hidcote.

Analysen visar att skiftet från viktorianska trädgårdar till Arts and Crafts-trädgårdar innebar stora förändringar i både rumslig struktur, skala och växtmaterial utifrån de rådande värderingarna i samhället. Idén om representation och kontroll av naturen övergick till ett ideal om en mer naturlig, upplevelserik och hållbar trädgårdsdesign. Fallstudien där Waddesdon och Hidcote jämförs styrker denna teori genom tidstypiska gestaltningar.

Studien har uppnått syftet med arbetet genom att frågeställningen har kunnat besvarats och de viktigaste skillnaderna och likheten mellan de jämförda trädgårdarna har presenterats. Ny kunskap har tagits fram i analysen av trädgårdarna utifrån Robinsons specifika rumsliga element samt i jämförelsen av de specifika trädgårdarna Waddesdon och Hidcote.

Metoden att jämföra trädgårdarnas rumsliga struktur utifrån *The planting design handbook* av Robinson (2011) har gett tillgång till arkitektoniska begrepp som förtydligar beskrivningen av trädgårdarnas gestaltungsprinciper. Ett gemensamt språk förenklar även en jämförelse med andra trädgårdar. Genom användningen av Robinsons element för rumslig gestaltning har dessa begrepp till viss del styrt urvalet av jämförda aspekter i trädgårdarna, vilket stärker studiens trovärdighet. Utöver Robinsons begrepp har analysen av tidstypiska element i trädgårdarna

varit en viktig del av jämförelsen. Ett sätt att utveckla metoden kunde vara att analysera begreppen utifrån artiklar inom rumslig gestaltning. Stor skillnad i resultat hade kunnat uppnås genom att besöka trädgårdarna på plats. Det går inte att bortse från att en verklig upplevelse av dessa trädgårdar hade varit väldigt givande och annorlunda än studien av planer och foto- och videomaterial.

Fortsatta studier inom ämnet skulle kunna gå mer in på djupet hur trädgårdarnas växtkompositioner ser ut och mer specifikt vilka arter och färgkombinationer som används. Ur rumslig synvinkel skulle det vara en stor fördel att besöka trädgårdarna, att personligen mäta upp mellanrum, höjder och andra mått och på plats känna hur dessa mått upplevs. Det skulle vara intressant att följa gånger och se hur dynamiken påverkar riktning samt hur fokuspunkter styr blicken.

10. Slutsats

Studien visar att övergången från viktorianska trädgårdar till Arts and Crafts-trädgårdar, med Waddesdon och Hidcote garden som exempel, innebar en förändrad syn på hur trädgårdar utformas och används.

Den viktorianska trädgården är öppen, storskalig och pretentiös, medan Arts and Crafts-trädgården är mer småskalig, rumsligt sluten, organisk och anpassad för vistelse, enligt tidernas ideal. Växtmaterialet i trädgårdarna har olika funktion, mer rumskapande och förföriskt på Hidcote medan det är mer dekorativt och symmetriskt på Waddesdon.

Likheter finns i trädgårdarnas element, sekvensering av rum och samling av exotiska växter. Skiftet mellan stilarna kan därmed sägas vara gradvis.

Trots att det på Hidcote förekom en del exotiska växter bland perennerna så innebar övergången till Arts and Crafts-trädgårdar i stort att resurskrävande importerade arter byttes ut mot mer tåliga och platsanpassade samt att trädgårdsstrukturen blev mer ekologisk. Detta visar på en utveckling mot en mer medveten, naturnära och hållbar trädgårdsdesign.

11. Litteraturförteckning

- Beaudoin, S. M., 2003. *The industrial revolution*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Colquhoun, K., 2004. *A thing in disguise : the visionary life of Joseph Paxton*. London: Harper Perennial.
- Dunér, S. D. o. K., 2004. *Den gyllene trädgården*. 2:a upplagan red. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Helmreich, A., 2002. *The English garden and national Identity : the competing styles of garden design, 1870-1914*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hidcote: a garden for all seasons*. 2011. [Film] Regi av Ant Palmer. United Kingdom: BBC.
- Hitchmough, W., 1997. *Arts and Crafts gardens*. London: Pavilion books limited.
- Jekyll, G., 1908. *Colour schemes for the flower garden*. London: Country Life Ltd.
- Mawson, T. H., 1900. *The art & craft of garden making*. London: B.T. Batsford.
- Morris, W., 1999. *William Morris on art and socialism*. New York: Dover Publications, Inc..
- National Trust, u.å.. *Hidcote*.
<https://www.nationaltrust.org.uk/visit/gloucestershire-cotswolds/hidcote>
[2026-02-05].
- Paxton, S. J., 1883. *Paxton's flower garden*. London: Cassell, Petter, Galpin & co.
- Robinson, N., 2011. *The planting design handbook*. 2:a upplagan red. Great Britain: Ashgate Publishing Ltd..
- Robinson, W., 1883. *The wild garden*. London: Scribner and Welford.
- Rothchild foundation, 2026. *Waddesdon Manor*.
<https://waddesdon.org.uk/history/history-of-the-gardens/>
[2026-02-08].
- Rutherford, S., 2013. *The Arts and Crafts garden*. Great Britain: Shire Publications Ltd.
- The gardens trust, 2026. *The gardens trust*. [Online]
<https://thegardenstrust.org/history-hub/the-victorian-garden/>
[2026-03-15].

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Anna Mooe har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.